

Καλή μέρα παιδιά

τὸ πατριωτικὸν αἶσθημα καὶ τὴν φιλέορτον διάθεσιν τῆς ῥωσικῆς κοινωνίας.

Ἄλλὰ πρὸς πλήρη ἐκτίμησιν τῆς ὄντως ἐπικῆς λαμπρότητος τοῦ ῥωσικοῦ στρατοῦ πρέπει τις νὰ εὕρῃ τόπον εἰς τὰ ἐκατέρωθεν τῆς αὐτοκρατορικῆς σκηνῆς θεωρεῖα τοῦ πεδίου τοῦ Ἄρεως κατὰ τὴν μεγάλην ἑαρινὴν ἐπιθεώρησιν. Τὸ πεδίου τοῦτο κεῖται εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως, μεταξύ τοῦ παροχθίου τῆς Αὐλῆς, τοῦ θερινοῦ κήπου καὶ τοῦ ἀπαισίου μεγάρου Μιχαήλ, τὸ ὅποιον μένει ἀκατοίκητον ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ τραγικοῦ καὶ μυστηριώδους θανάτου τοῦ αὐτοκράτορος Παύλου. Εἰς τὴν ἀπεράντον πλατεῖαν παρατάσσεται ὀλόκληρος ἡ αὐτοκρατορικὴ φρουρά. Εἰκοσιπέντε χιλιάδες κατ' ἐλάχιστον ὄρον καὶ πλειστάκις περισσότεροι ἄνδρες. Καὶ ἄλλα ἴσως κράτη ἔχουσιν ἰσάζιον τοῦ ῥωσικοῦ στρατόν, οὐδὲν ὅμως καὶ τὸν δυνάμενον νὰ συγκριθῇ πρὸς αὐτὸν κατὰ τὴν ἐπίδειξιν καὶ τὴν γραφικὴν ποικίλιαν. Μετ' ὀλίγον θὰ παρελάσῃ πρὸ ἡμῶν ὄλα αἱ φυλαὶ καὶ ὄλα αἱ πανοπλίαι τῆς ἀπεράντου καὶ πολυσυνθέτου αὐτοκρατορίας, ἀπὸ τῶν ῥωμαντικῶν ἵπποτων τῆς φρουρᾶς, οἵτινες φαίνονται ἐξεγερθέντες ἐκ τάφων μεσαιωνικῶν, μέχρι τῶν ἡμιαγρίων Κιργιζίων τῆς ἀσιατικῆς ἐρήμου. Ἄλλὰ χιλιάδες στομάτων μεταδίδουσι τὸ πρόσταγμα : « Ὁ Αὐτοκράτωρ ! » Εἰς τὸ ἄκουσμα ἐκεῖνο φρίσσουν αἱ σημαῖαι καὶ συμπαιανίζουσι βροντωδῶς πᾶσαι αἱ μουσικαὶ τὸν ἔθνικόν ὕμνον : « Σῶζε, Κύριε, τὸν Τζάρον ». Οὗτος προβαίνει βραδέως καλπάζων μετὰ τῆς στρατιωτικῆς του συνοδίας, εἰς τὴν ὁποίαν διαπρέπουσιν ὑπὸ ποικίλας στολᾶς

οἱ εὐγενέστεροι καὶ ὠραιότεροι ἄνδρες τῆς Ῥωσσίας, οἱ πρέσβεις καὶ οἱ στρατιωτικοὶ ἀκόλουθοι πάντων τῶν κρατῶν. Ὁ μονάρχης παρελαύνει πρὸ τῶν ταγμάτων, ἡ δὲ Τζαρίνα ἀκολουθεῖ αὐτὸν ἐντὸς ἀσκεποῦς ἀμάξης. Κατὰ τὴν προσέγγισιν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ζεύγους ἀντηγεῖ ἔτι βροντωδέστερος ὁ ἔθνικὸς ὕμνος, κατὰ δὲ τὰ διαλείμματα αὐτοῦ ἀκούεται ὁ καθιερωμένος μεταξὺ τοῦ Τζάρου καὶ τῶν στρατιωτῶν του διάλογος : « Καλὴ μέρα, παιδιά μου » — « Κάμνομεν, Μεγαλειότατε, ὅ τι ἤμποροῦμεν διὰ νὰ σ' εὐχαριστήσωμεν ».

[Ἔπεται συνέχεια]

VogüE

ΜΗΤΡΟΦΑΝΗΣ ΚΡΙΤΟΠΟΥΛΟΣ

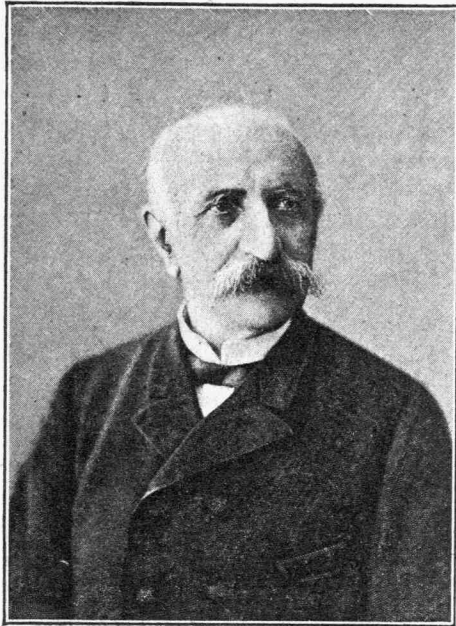
Μητροφάνης Κριτόπουλος καὶ οἱ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ φίλοι αὐτοῦ (1617—1628) ὑπὸ Μ. Ρενιέρη.

8ον. Σελίδες 114.

Ὁ κ. Μ. Ρενιέρης διὰ τῆς ἐν ἔτει 1859 ἐκδοθείσης παρ' αὐτοῦ βιογραφίας τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως ἐξιστόρει σπουδαιότατον γεγονός τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας, τὴν ἀνάμιξιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὴν πάλιν μεταξύ Λουθηρανῶν καὶ Καθολικῶν, ἧτις συνετάραξε τὴν Εὐρώπην κατὰ τὴν 17 ἑκατονταετηρίδα διὰ τε τῶν θεολογικῶν συζητήσεων, καὶ διὰ τῶν ὄπλων τοῦ τριακονταετοῦς πολέμου.

Ὁ Λούκαρις, εἰς τῶν πολυμαθεστάτων ἱεραρχῶν, οἵτινες ἀνέβησάν ποτε εἰς τὸν οἰκουμενικόν θρόνον, εἰς ὃν ἐκλήθη τῷ 1621 ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Ἀλεξανδρείας, ἀνὴρ ἐκπαιδευθεὶς ἐν Βενετίᾳ καὶ Παδούῃ, ἐπισκεφθεὶς δὲ τὴν Γερμανίαν, Ὁλλανδίαν καὶ Ἀγγλίαν καθ' ὃν χρόνον αὐταὶ εἶχον ἀποτινάξει τὸν ζυγὸν τοῦ καθολικισμοῦ, διέλαμπε δ' ἐν αὐταῖς ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἐλευθερία, ἦν ἐνέπνευσεν ἡ μεταρρυθμίσις τοῦ Λουθήρου, εἶχε συμπαθῆσει πρὸς τὴν κοινωνίαν τῶν Διαμαρτυρομένων δι' ὃ καὶ ὡς πατριάρχης ἐν τε Ἀλεξανδρείᾳ καὶ Κωνσταντινουπόλει ἐδεικνύετο εὖνους πρὸς αὐτοὺς καὶ πολέμιος ἀσπονδος τῶν Καθολικῶν.

Ὁ κ. Ρενιέρης βασιζόμενος ἐπὶ ἱστορικῶν πηγῶν ἐν τῇ βιογραφίᾳ τοῦ Λουκάρεως ἐξέθηκε πάσας τὰς σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεις τῶν διαμαρτυρομένων κρατῶν, πρὸς τὸ δόγμα τῶν ὁποίων ἐφαίνετο ἀποκλίνων, καὶ τὰ τῶν σχέσεών του πρὸς ἄλλους ἐν Εὐρώπῃ ἡγεμόνας καὶ ἱεράρχας Λουθηρανούς, μεθ' ὧν εὕρισκετο εἰς ἄμυστον ἀλληλογραφίαν, πρὸς τοῦτοις δ' ἐξιστόρησε τὰς ἀντενεργείας καὶ ῥηθιδουργίας τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἰησοῦιτῶν, οἵτινες πολλὰ δεινὰ ἐγάλλευσαν κατὰ τοῦ Λουκάρεως συκοφαντοῦντες αὐτὸν εἰς τὴν Πύλην, καὶ τέλος ἐπιτηδεῖως συνεργήσαντες εἰς τὸν θάνατόν του, ὅπως ἀναβιβάσωσιν εἰς τὸν οἰκουμενικόν θρόνον τὸν Κονταρῆν, τὸ σκεῦος τῆς ἰδίας αὐτῶν ἐκλογῆς· διότι οἱ τε Καθολικοὶ καὶ οἱ Διαμαρτυρόμενοι ἐζήτησαν νὰ προσεταιρισθῶσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν ἕκαστοι τὸ ὀρθόδοξον πατριαρχεῖον ὅπως

Μάρκος Ρενιέρης

ἐπιδείξωσι θρίαμβον διὰ τούτου καὶ κύρωσιν τῶν ἰδίων δογμάτων.

Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τῆς θρησκευτικῆς ἀναμορφώσεως, καθ' οὓς ἡ θεολογία ἐθεωρεῖτο ἡ πρώτη τῶν ἐπιστημῶν, ἡ ἱστορία ἀναφέρει καὶ ἄλλα ὀνόματα ἐξόχων ἐν τοῖς γράμμασιν Ἑλλήνων ἀσπασθέντων τὰ δόγματα τῶν Καθολικῶν ἢ τῶν Λουθηρανῶν. Τὰ φῶτα τῆς Εὐρώπης ἐν ἡ ἔξω ἢ ἔζησαν, ἀτομικαὶ πολλακίς πεποιθήσεις, ὁ πόθος τῆς ἀναστάσεως τοῦ ἔθνους των, ὅστις ἀδιαλείπτως ἐβαυκάλιζε τὸν νοῦν αὐτῶν συνετέλει εἰς τὰς τοιαύτας μεταστάσεις, ἀλλ' αὐταὶ οὐδὲν ἐπέδρασαν ἐπὶ τοῦ συνόλου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ Λούκαρις ἦτο πατριάρχης, ἔζη ἐν μέσῳ τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, πᾶσα δὲ διατάραξις καὶ ἀνατροπὴ τῶν πατρίων ἤθελε φέρει ἀνήκουστα δεινά. Διὰ τοῦτο ἐνῶ γνωρίζομεν ὅτι ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν διετέλει ἐν σχέσει μετὰ Διαμαρτυρομένων, καὶ ὁμολογίαν συνέθεσε καλθινίζουσαν, εἰς οὐδένα προέβη ἐν τῇ Ἀνατολῇ προσηλυτισμόν. Ἐν πλήρει συνειδήσει τῆς θέσεως ἐν ἡ ἦτο τεταγμένος, ἔβαινε μετὰ περισκέψεως, ἀναμένων ἴσως τὴν εὐθετον στιγμὴν καθ' ἣν ἤθελε πεισθῆ περὶ τοῦ δυνατοῦ ἐνώσεως Ὁρθοδόξων καὶ Διαμαρτυρομένων νὰ πράξῃ ὅ,τι αὐτὸς πεποιθήσεις αὐτοῦ ἤθελον ὑπαγορεύσει.

Ἡ ἱστορία ἀναφέρει ὅτι ὁ Γεώργιος Ἀββὸς ὁ τῆς Κανταβρυγίας ἀρχιεπίσκοπος καὶ πρωτόθρονος καὶ Μητροπολίτης πάσης Ἀγγλίας, μετ' οὗ ὁ Λούκαρις εἶχεν ἀλληλογραφίαν, προέτεινε εἰς αὐτὸν κατὰ παραγγελίαν τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἰακώβου Α' νὰ ἀποστείλῃ νέους Ἕλληνας ἱερεῖς εἰς Ἀγγλίαν ἵνα σπουδάσωσι θεολογίαν καὶ ἴδωσιν ἐκ τοῦ πλησίον τὰς λουθηρανικὰς καὶ καλθινικὰς ἐκκλησίας, δαπάνη τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως. Ὁ Λούκαρις πατριάρχης ὢν τότε Ἀλεξανδρείας ἐπεμψε μὲ συστατικὰ γράμματα πρὸς τὸν Ἀββὸς τῆ α'

Μαρτίου 1616 ἐκ Καίρου τὸν Μητροφάνην Κριτόπουλον, νέον ἱερομόναχον ἐκ Βερροίας τῆς Μακεδονίας, γεννηθέντα τῷ 1589.

Περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου τοῦ ἐπὶ 13 ὀλόκληρα ἔτη διατρίψαντος ἐν Ἀγγλίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ ἄλλαις χώραις τῆς Εὐρώπης ὡς ἀπεσταλμένου τοῦ Λουκάρεως, καὶ γενομένου μικρὸν μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, ὀλίγα τέως ἦσαν γνωστά. Ὁ Μελέτιος ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ του οὐδὲν ἀναφέρει αὐτόν, οὔτε ὁ Δημ. Προκοπίου ἐν τῇ ἀπαριθμῆσει τῶν κατὰ τὴν ΙΖ' ἑκατονταετηρίδα ἀκμασάντων λογίων, οὔτε ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντῖνος ἐν τῇ πραγματείᾳ του περὶ τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν ἐκ τοῦ κλήρου ἀρετῆ καὶ παιδείας διαπρεψάντων ἀνδρῶν. Ὁ κ. Κ. Σάθας πρῶτος διέλαβέ τινα περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἐν τῇ «Νεοελληνικῇ φιλολογίᾳ». Μετὰ τοῦτον δὲ ὁ μακαρίτης Ἀνδρόνικος Δημητρακόπουλος ἀρχιμανδρίτης ἐν Λειψίᾳ εὗρων ἐν βιβλιοθήκαις τῆς Εὐρώπης ἐπιστολάς ἀνεκδότους αὐτογράφους τοῦ Μητροφάνους πρὸς ἐπισήμους ἀνδρας τῆς Βυρτεμβέργης, καὶ ἄλλων ἀνδρῶν πρὸς αὐτόν, ἔχων δὲ ὑπ' ὄψιν καὶ νεώτερα συγγράμματα εὐρωπαϊῶν διαφορῶν τὰς ἐνεργείας τῶν Διαμαρτυρομένων ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἐξέδωκε τῷ 1870 ἐν Λειψίᾳ «Δοκίμιον περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν συγγραμμάτων Μητροφάνους τοῦ Κριτοπούλου», ἐν τῷ ὁποίῳ ἐκθέτει τὸν βίον αὐτοῦ, τὰς περιουσίας του εἰς τὰς διαφορούς πόλεις τῆς Εὐρώπης, ἐρ' ὅσον ἠδυνήθη νὰ γνωρίζῃ ταύτας ἐκ τῶν ἀνευρεθεισῶν ἐπιστολῶν. Ἐκφράζει δὲ καὶ τὴν ὑπόνοιαν, οὐχὶ καθ' ἡμᾶς βάσιμον, ὀρμώμενος ἐκ τινῶν ἀμφιβόλου ἐννοίας φράσεων ἐπιστολῶν τοῦ Κριτοπούλου, ὅτι αὐτός εἶχε παρασυρθῆ εἰς τὰ λουθηρανικὰ δόγματα. Μετὰ τοῦτον δὲ ὁ κ. Γ. Μαζαράκης, γραμματεὺς διατελέσας τοῦ Πάτριάρχου Ἀλεξανδρείας, καὶ εὐτυχῆσας νὰ ἀνεύρῃ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὁ Κριτόπουλος πρῶτος ἵδρυσεν, ἀνεκδότους ἄλλας πηγὰς, συνέγραψεν ἕτερον βίον «Μητροφάνης Κριτόπουλος πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κατὰ τοὺς κώδικας τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ ἄλλας πηγὰς 1884», ἐν τῷ ὁποίῳ πολλὰ προσέθεσε εἰς τὰ ὑπὸ τῶν προτέρων βιογράφων γραφέντα.

Τελευταῖον δὲ ὁ κ. Ἀθην. Παπαδόπουλος Κεραμεὺς ἐν τινι φροντισματι περὶ τοῦ πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Νικηφόρου, τοῦ διαδόχου τοῦ Μητροφάνους, δημοσιεύσεν ἐν τῷ γ' τόμῳ τοῦ Δελτίου τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας, ἐν παραρτῶ σημειοῖ τινα περὶ Μητροπούλου, ἰδίως περὶ τοῦ τόπου ἐνθα ἀπεβίωσεν, ὁ ὁποῖος τέως ἠγνωστοίτο.

Ταῦτα εἶχον γραφῆ περὶ Κριτοπούλου, ὅτε νέα τελευταῖον πηγὴ ἀνευρέθη ἀνεκδότος συμπληροῦσα τὰ τοῦ βίου αὐτοῦ. Εἶνε δὲ αὕτη λεύκωμα, album, ἐκ σελίδων 358 ἀνήκον εἰς τὸν Κριτόπουλον, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν εἰς Ἀγγλίαν καὶ Γερμανίαν περιοδείαν του ἐδίδεν εἰς τοὺς φίλους αὐτοῦ, ὅπως ἐγγράψωσι τὴν ὑπογραφήν των καὶ ἄλλο τι λόγιον ἢ ἐνθύμημα τῆς φιλίας καὶ ἀγάπης, ἧς ἠξιώθη παρ' αὐτῶν. Τὸ λεύκωμα τοῦτο ἢ ἡ φιλοθήκη, ὡς ὠνόμαζε ταύτην ὁ Κριτόπουλος, κατὰ τὸ ἐπιτυχές

ἄνομα, τὸ ὁποῖον ἐδίδον τότε οἱ ἐν τῇ Δύσει, album amicorum, παρέχοντα βεβαίως χρονολογίας τῶν ἀπὸ τὴν Εὐρώπῃν περιοδεῶν του, καὶ δεικνύουσα τὰς σχέσεις αὐτοῦ πρὸς ὠρισμένα πρόσωπα ἢ το πολὺτιμος πηγὴ νέων εἰδήσεων συμπληρουσῶν τὸν βίον τοῦ ἱερομονάχου, παρέχοντα ἀφορμὴν εἰς νέας παρατηρήσεις καὶ σκέψεις ἱστορικές.

Ἡ φιλοθήκη αὕτη, ἣν ἀναφέρει καὶ ὁ Δημητρακόπουλος ὡς μνημονευομένην ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ Μητροφάνου, εὐρίσκεται νῦν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ νῦν Σέβασμ. Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Κυρίου Γερμανοῦ, ἐξ οὗ ἔλαβε γνῶσιν αὐτῆς καὶ ὁ κ. Ρενιέρης. Ἡρμοζε δὲ αὐτὸς ὁ γλαφυρὸς βιογράφος τοῦ Λουκάρεως, ὁ τοσοῦτον ζωηρῶς ἀφηγηθεὶς τὰς περιπετειάς καὶ τοὺς κλυδωνισμοὺς τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας ἐν τῇ πάλῃ ἐκείνῃ μεταξὺ Λουθηρανῶν καὶ Καθολικῶν περὶ τὸ ὀρθόδοξον Πατριαρχεῖον, νὰ ἀναλάβῃ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ βίου τοῦ Μητροφάνου τοῦ προστατευομένου τοῦ Λουκάρεως, καὶ εἰσάγων εἰς τὴν τελευταίαν σκηνὴν τοῦ Λουκάρεως δράματος καὶ τὸ πρόσωπον τοῦτο, οὐτινος τὴν δρᾶσιν τῶς ἐκάλυπτεν ἡ ἱστορικὴ ἄγνοια, συμπλήρωσις πληρέστερον τὰ γραφέντα.

Τοῦτο καὶ ἐγένετο. Τὸ ἄρτι ἐκδοθὲν ἔργον τοῦ κ. Ρενιέρη, βάζει αὐτὴν τὴν ἀνευρεθεῖσαν φιλοθήκην τοῦ Κριτοπούλου. Ὁ συγγραφεὺς δι' ἀνθηροῦ καὶ ἡρέμου ὕφους, καὶ δι' ἀφηγησεως τερπνῆς καὶ εὐπαρακολουθήτου διέγραψε τὰ κατὰ τὸν Κριτόπουλον ἐν τρισὶ κεφαλαίοις. Καὶ ἐν μὲν τῷ α' καὶ β' εἰκονίζει τὸν βίον αὐτοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ ἐν μέσῳ τῶν πόλεων αὐτῶν, τῶν πανεπιστημίων, τῶν καθηγητῶν καὶ τῶν πολιτικῶν καὶ πολεμικῶν συγχρόνων γεγονότων, ἐν δὲ τῷ γ' ἐκθέτει ἐν συνόψει τὰ κατὰ τὴν ἐπάνοδον.

Ἐν τῷ α' κεφαλαίῳ μετὰ βραχεῖαν εἰσαγωγὴν ἐξιστορεῖ τὰ τοῦ βίου τοῦ Μητροφάνου ἐν Ἀγγλίᾳ παρακολουθῶν τὰ αὐτόγραφα τῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν αὐτῆς, οἵτινες ἐτίμησαν τὸν Μητροφάνην διὰ τῆς φιλίας των καὶ προστασίας, ὧν διαγράφει δι' ὀλίγων χαρακτηριστικῶν γραμμῶν τὴν θέσιν καὶ τὴν παιδείαν ἐν τε τῷ Λονδίῳ καὶ Ὁξωνίᾳ. Ἰδιαιτέρως δὲ μνημονεύει τοῦ βασιλέως Ἰακώβου Α', καταχωρίζων ὀλόκληρον τὴν συστατικὴν ἐγκύκλιον αὐτοῦ, ἣν ἔγραψεν ὑπὲρ τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ Λουκάρεως, καὶ τὴν ὁποῖαν ἐδημοσίευσεν πρῶτος ὁ Δημητρακόπουλος εὐρῶν τὸ πρωτότυπον εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἀμβούργης. Δὲν παρέλιπε δ' ἐν τῇ ὅλῃ εἰκόνι νὰ ἐκθέσῃ καὶ τὰς σχέσεις τοῦ Μητροφάνου πρὸς δύο τότε ἐν Ἀγγλίᾳ Ἕλληνας τὸν ἐν Κανταβριγίᾳ καθηγητὴν Χριστοφόρον Ἀγγελον καὶ τὸν Κεφαλλῆνα Νικόδημον Μεταξᾶν, τὸν ὁποῖον εὐρίσκουμεν πρὸ τῆς ἐπάνοδου τοῦ Κριτοπούλου εἰς Κωνσταντινούπολιν, κομιστὴν πρῶτον αὐτόθι ἑλληνικοῦ τυπογραφείου, ἐργαζόμενον μετὰ τοῦ Λουκάρεως καὶ συμπάσχοντα μετ' αὐτοῦ ἐκ τῶν καταδιώξεων τῶν Ἰησοῦϊτῶν.

Ἐν τῷ κεφαλαίῳ δὲ τούτῳ ἀνασκευάζει πληρέστατα καὶ τὰς κατὰ τοῦ Μητροφάνου κατηγορίας τοῦ Ἀββὸτ, ὁ ὁποῖος ἐν ἀρχῇ εὖνους ὦν πρὸς αὐτόν, κατόπιν ἐγολώθη καὶ ἐμέμφετο ὑβρίζων

αὐτόν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν εἰς ἐπιστολάς του πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινούπολει πρεσβευτὴν τῆς Ἀγγλίας Θωμᾶν Rowe.

Ἐν τῷ β' κεφαλαίῳ ἐκτίθενται τὰ τοῦ βίου τοῦ Μητροφάνου ἐν Γερμανίᾳ. Παρέχει δὲ τὸ κεφάλαιον τοῦτο πλειότερον διαφέρον· διότι καὶ ὁ τριακονταετὴς πόλεμος ἐλυμαίνεται τὴν Γερμανίαν πρὸ 4 ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Μητροφάνου, καὶ αἱ θρησκευτικαὶ ἐρίδες εἶχον φθάσει εἰς ὀξύτατον σημεῖον, καὶ οἱ φίλοι τοῦ Μητροφάνου πλειότεροι, καὶ ἡ ἀνάμιξις του εἰς τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα μεγαλειτέρα. Ὁ συγγραφεὺς ἐνταῦθα ἐνῶ ἀφ' ἐνός ἀπεικονίζει τοὺς ἐν τῇ φιλοθήκῃ ἐγγεγραμμένους φίλους, παρενείρει ἀφ' ἑτέρου καὶ περιγραφὰς τῆς ἐχθρικής στάσεως τῶν διαφόρων ἡγεμόνων πρὸς ἀλλήλους ἐν τῷ θρησκευτικῷ ἐκείνῳ ἀγῶνι, ἀπαριθμεῖ τὰς αἱρέσεις τῶν Λουθηρανῶν καὶ Καθολικιστῶν, ὧν γνῶσιν ἔλαβεν ὁ Μητροφάνης, περιγράφει δὲ καὶ τὰ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἦθη τῶν φοιτητῶν τῶν Πανεπιστημίων εἰς τὰ ὁποῖα ἐκείνος ἐφοίτησε, καὶ τὴν κατάστασιν τῶν θεολογικῶν σπουδῶν, ἰδίᾳ δὲ τῆς πόλεως Ἐλμστάτης ἐνθα τότε ἐδίδασκεν ὁ μεγαλόνους ἀνὴρ καὶ ἐξοχος θεολόγος ὁ Γεώργιος Κάλιζτος, εἰς τὸν οἶκον τοῦ ὁποῖου ἐφιλοξενήθη ὁ Μητροφάνης, χορηγουμένης τῆς πρὸς διατροφὴν αὐτοῦ δαπάνης ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Δουκάτου Braunschweig-Wolfenbüttel, εἰς ὃ ὑπήγετο ἡ Ἐλμστάτη.

Τὰ περὶ τῆς διαμονῆς τοῦ Μητροφάνου ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ τῶν σχέσεών του πρὸς τὸν Κάλιζτον ἐκτενέστερον ἀφηγεῖται ὁ συγγραφεὺς· διότι ἐνταῦθα ὁ Μητροφάνης παρακληθεὶς νὰ ἐκθέσῃ ἐγγράφως τὴν κατάστασιν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὅπως τὰ περὶ τὴν ἀγίαν καὶ ἀμώμητον τῶν πάλαι Χριστιανῶν διδασκαλίαν διακείται, ἔγραψε τὴν πασίγνωστον Ὁμολογίαν τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς, ἐκδοθεῖσαν τῷ 1661 μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως, θεωρουμένην δὲ ὑπὸ τε τῶν παπιστῶν, διαμαρτυρομένων καὶ ὀρθοδόξων ὡς τὴν γνησίαν εἰκόνα τῆς πίστεως τῆς Ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Τοιαύτην δὲ τινα ὁμολογίαν ὁ Μητροφάνης ἐξέθηκε καὶ διὰ λόγου ἐκφωνηθέντος ἐν Ἀλτόρφῃ πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ἐμμένει εἰς τὰ ἴχνη τῶν Ἀποστόλων.

Ὁ Κάλιζτος ἐν τῇ φιλοθήκῃ διὰ λατινικοῦ ἐπιγράμματος οὐ προτάσσει ἑλληνιστὶ τὸ ἀποστολικόν «Οὐκ ἐν Ἰουδαίῳ, οὐδὲ Ἕλληνι κτλ.» ἐξαιρεῖ τὴν εὐσέθειαν, τὴν μετριοφροσύνην, τὴν ἐγκράτειαν, τὴν περὶ τὰς σπουδὰς ἐπιμέλειαν τοῦ Κριτοπούλου, οἳ αἰ ἀρμόζουσι ἀνδρὶ ἀφιερωμένῳ τῷ Θεῷ καὶ τῇ θρησκείᾳ, ὡς μαρτύριον μνήμης καὶ εὐνοίας, ἰδίᾳ δὲ τῆς ἐνώσεως μετὰ τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἑλληνικῆς καὶ πάσης τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐπιλέγει δὲ εἰς ταῦτα ὁ συγγραφεὺς ὅτι «δὲν εἶνε ὁ Κάλιζτος ὁ ποιήσας προσήλυτον τὸν Μητροφάνην εἰς τὰ δόγματα τοῦ Λουθηρανισμοῦ, εἶνε ὁ ξένος ἱερομόναχος ὅστις ἐκθέσας ἐν πάσῃ εὐλικρινείᾳ τὴν πίστιν τῆς Ἐκκλησίας ἀπέσπα ἐκ τοῦ ἐν Ἐλμυστάτῃ τῆς θεολογίας διδάκτορος καὶ καθηγητοῦ

τὴν ὁμολογίαν τῆς μετ' αὐτῆς συμφωνίας καὶ κοινωνίας».

Μετὰ τοῦτο ὁ κ. 'Ρενιέρης ἐφ' ὅσον ἡ φιλοθήκη παρέχει· εἰδήσεις ἀφηγείται τὰ τῆς μεταβάσεως τοῦ Μητροφάνους εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Γερμανίας, παρεμβάλλον πανταχοῦ ἱστορικά ἐπεισόδια σχετικὰ καὶ ἀποσπάσματα ἐπιστολῶν τοῦ Μητροφάνους καθιστῶν ζωντανὴν τὴν εἰκόνα τοῦ βίου του ἐν Γερμανίᾳ. Ἀφορμὴν δὲ λαμβάνων ἐκ τῆς ἐλλείψεως αὐτογράφων τῶν ἐν Βέρνην θεολόγων, οὗς ὁ Μητροφάνης ἐπεσκέφθη καὶ ἐγνώρισε, ἀνασκευάζει τὰ ὑπὸ τοῦ Raffard γραφέντα τῷ 1824, κατὰ τὴν σημεῖωσιν τοῦ Δημητρακοπούλου, ἐξ ἀνακοινώσεως σημειώσεως τῆς ἐν Κοπενάγῃ κοινότητος τῶν Γάλλων Καλθινιστῶν ὅτι ὁ Μητροφάνης ἦλθεν εἰς συνεννόησιν μετὰ τῆς ἐν Γενεύῃ ἐκκλησίας τῶν Ἀναμορφωτῶν.

Τὸ ἔργον τοῦ κ. 'Ρενιέρη θὰ ἦτο ἀτέλες ἂν κατέληγεν ὅπου καὶ ἡ φιλοθήκη, ἂν δὲν ἀφηγείτο καὶ τὰ κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Μητροφάνους, καὶ τὰς τύχας του ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Ἀλεξανδρείᾳ. Ταῦτα δὲ ἐκθέτει ἐν τῷ γ' κεφαλαίῳ. Ἐν τούτῳ ἐξιστορεῖ διὰ βραχείων τὴν κατάστασιν εἰς ἣν εὕρισκετο μετὰ τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ ὁ τριακονταετής πόλεμος, ἀπεικονίζει τὴν στάσιν τοῦ τελείου ἤδη καὶ πεπαιδευμένου τούτου θεολόγου ἀπέναντι τοῦ Λουκάρως ὁ ὁποῖος εἶχεν ἤδη ἐκδομένην ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ἀπεσταλμένου του τὴν πολυθρύλητον Ὁμολογίαν, δι' ἧς ἐφαινετο προσχωρῶν εἰς τὰ καλθινιστικὰ δόγματα. Δραματικῶς δ' ἐκθέτει ὁ συγγραφεὺς εἰς ὀλίγας σελίδας, ὡσεὶ σπεύδων εἰς τὴν λύσιν δραματικοῦ ἐπεισοδίου τὰ κατὰ τὸν Κριτόπουλον μετὰ τὸν τραγικὸν θάνατον τοῦ Λουκάρως, ὅτε διὰ τῆς ὑπογραφῆς του ἐν τῇ συγκροτηθείσῃ Συνόδῳ ἐκ πατριαρχῶν καὶ ἀρχιερέων κατὰ πρόσκλησιν τοῦ διαδόχου τοῦ Λουκάρως Κονταρῆ κατεδίκασε μετὰ τῶν λοιπῶν ἱεραρχῶν τὰ καλθινιστικὰ κεφάλαια τῆς Λουκαρείου Ὁμολογίας.

Τοιοῦτον εἶνε ἐν συντόμῳ τὸ περιεχόμενον τοῦ νέου ἔργου τοῦ κ. Μ. 'Ρενιέρη, ὅπερ χαρακτηρίζει ὡς καὶ τὰς προηγουμένας αὐτοῦ συγγραφὰς πολυμάθεια, βαθεῖα κρίσις, ὕψος ἀνθηρόν, διήγησις εὐπαρακολούθητος, καὶ ἀρίστη τεχνικὴ διάπλασις τοῦ ὅλου θέματος.

A. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ

ΦΙΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀγαπητέ μου,

Ταξιδιάρικο πουλί, γνωρίζεις ἀπὸ ἄλλους καλλίτερα πῶς εἶν' ἐδῶ στὴ γῆ «περισσότερα παρ' ὅσα φαντάζονται οἱ φιλόσοφοι», καὶ πῶς τὰ ταξίδια μόνο τὰ ξεσκεπάσουν καὶ τὰ ξεδιπλύνουν αὐτὰ τὰ π ε ρ ι σ σ ὄ τ ε ρ α. Ξέρεις πῶς ὅλα τὰ πουλιά δὲ μοιάζουν, πῶς ὅλες οἱ φωλιές δὲν εἶνε χτισμέναι ὅμοια, πῶς ὁ ἕνας αὐτὸς ἄνθρωπος μὲ τὰς ἴδιαις ἀγάπαις, τὰ ἴδια μίση, τὴν ἴδια ψυχὴν, γίνεται ἀπὸ χιλιάδων ἀνθρώπων, ποῦ καθένας ἔχει καὶ ξεχωριστὸ χροῶμα, καθένας βγάζει καὶ ξεχωριστὸν ἦχο, σὺν τὰς φωνὰς ἐνὸς

ὄργανον πολύχρουν. Ὅτι μοιάζει καὶ ὅτι ταιριάζει σὲ κοινῶς ἐπὶ τὸ τέλος· γυρεύεις τὸ ἄμοιαστο καὶ τὸ δυσκολοσύγκριτο. Ξέρεις πῶς ἡ φύσις ἔχει χίλια πρόσωπα καὶ ἀμέτρητες γλώσσας. Πλουσιοπάροχα ξεφαντώματα ἐτοιμάζει πάντα γιὰ τὰ μάτια σου· φροντίζει γιὰ τὴν φαντασίαν σου καθὼς φροντίζει μὴν ὥραία κόρη γιὰ τὰ μακρὰ μαλλιά της, ὅταν μὲ τέχνη καὶ μὲ προσοχὴ τὰ χτενίξῃ, τὰ καθαρίξῃ καὶ τὰ μυραλείψῃ. Τὰ ταξίδια εἶνε τῆς φαντασίας τὸ χτένισμα, τὸ καθάρισμα καὶ τὸ μωσκοβόλισμα. Ποῦ πολλὰ ἀπὸ καθένα νοιώθεις τὸ λόγο τοῦ Μωπασσάν: «Τὸ ταξίδι εἶνε σὺν πόρτᾳ· καὶ ἀπ' αὐτῆ βγαίνουμ' ἔξω ἀπὸ τὰ πράγματα ποῦ καθήμερα βλέπουμε, καὶ μπαίνουμε σ' ἕναν ἄλλο κόσμον ἀξεκαθάριστον ποῦ φαίνεται πῶς εἶνε ὄνειρο». Αὐτὸ τὸ ὄνειρο ἀγωνίζεσαι νὰ κρατῆς, ὅσο μπορείς, προστά στὰ μάτια σου. Θαρρεῖς πῶς ἡ ζωὴ δὲν ἀξίζει παρὸς τοῦτο περισσότερο κατορθῶναι κανεὶς νὰ τήνῃ ζῆ, ὅχι σὺν κατὶ στερεῷ καὶ πραγματικῷ, ἀλλὰ σὺν κατὶ ὄνειροῦ καὶ γοργοδιαβατάριον. Καὶ μὲ τὰ χιόνια καὶ μὲ τὰ μαϊστράλια ποτ' ἐδῶ βρίσκεσαι καὶ ποτ' ἐκεῖ σὲ χώρες μακρυνῆς καὶ πολιτείας θαυμαστές, σὲ δάση καὶ βουνὰ πολυδιήγητα, σὲ οὐρανοὺς ἀλλοιωτικῶν· καὶ διαβάζεις ἴσ' ἀπὸ τὸ μεγάλο τὸ Βιβλίον, καὶ καταφρονεῖς, ὅσο καὶ ἂν δὲν τὸ δειχνης φανερά, τῶν ἄλλων τῶν βιβλίων τὰ διαβάσματα.

Πολὴ φυσικὰ καὶ πολὴ φυσικώτερα γιὰ μᾶς νὰ τ' ἀγαποῦμε τὰ βιβλία. Εἶνε κάποια πουλιά ποῦ κατοικοῦνε στὲς ὄχθες κάποιον μεγάλου ποταμοῦ, δὲ θυμοῦμαι σὲ τί μέρος. Καὶ ἀπ' αὐτὰ πολλὰ ζοῦνε πάντα καὶ πεθαίνουν στὴ μιὰ τὴν ὄχθη ποῦ γεννηθήσαν χωρὶς νὰ γνωρίσουν τὴν ἄλλη. Κ' εἶμαι λιγάκι σὺν ἐκεῖνα τὰ πουλιά. Στὸν ἴδιον τόπον στέκο, καὶ ἂν εἶνε τὸ ταξίδι κόσμος γιὰ σένα, γιὰ μένα δὲν εἶνε παρὰ λόγος. Εἶμαι κατὶ λιγότερον ἀπὸ πουλί· δέτρο εἶμαι ριζωμένο· κ' ἔχω δικίον νὰ σοῦ μιλήσω καθὼς μιλάει τὸ λουλουδάκι τοῦ μεγάλου ποιητῆ στὴν πεταλούδα: «Ἡ ρίζωσὶ καθὼς ἐγὼ ἢ δόσε μου φτερά σὺν τὰ δικὰ σου».

Ἄλλὰ μὴν τὸ παίρνης ἀπάνω σου παρὰ πολὺ. Ἐμένα τὰ φτερά μου εἶνε ἡ φαντασία μου· ταπεινὰ φτερά, μὰ μὲ φτάνουν γιὰ νὰ καταλάβω πῶς ριζωμένος δὲν εἶμαι σ' ἕναν τόπον, καθὼς πιστεύω πολλὰς φορὰς Ἐχω καὶ ἐγὼ τὰ ταξίδια μου: εἶνε τὰ βιβλία μου· λιγοστὰ καὶ ἀθόρυβα καὶ ὀλιγοῦξοδα, καὶ ὅμως ὀλάκρμβα. Πόρτα εἶνε καὶ τὸ βιβλίον ποῦ μᾶς μπάζει σ' ἕναν ἄλλο κόσμον ἀξεκαθάριστον, ὁμορφὸν σὺν τ' ὄνειρο. Τὸ βιβλίον εἶνε σὺν τὴ φωτιᾷ τῆς Κυρᾶς Πήνης, τῆς Μάγισσας τοῦ Βουνοῦ, καθὼς τὴν παρασταίνει λαχταριστὰ σ' ἕνα ἀπὸ τὰ πλέον ὥραια τῶν διηγήματα ὁ Καρκαβίτσας. Σύνβεις ἀπάνω στὴ φωτιᾷ καὶ βλέπεις μέσα της τί γίνεται σὲ κόσμους ἄλλους μακρυνούς. Ἐτσι κόσμους μαγικῶν καὶ ζωντανῶν καὶ ἀληθινῶν μᾶς ξανοίγουν τὰ καλὰ βιβλία· καὶ ψιθυρίζει κανεὶς προστά τους τὸ γλυκύντατο στίχον τῆς «Ἐρωφίλης»:

Κόσμοι ἀγαθοὶ καὶ σιγανοὶ καὶ μυρικαπηγμένοι!

Ο ΦΙΛΟΣ ΣΟΥ

